

המזכפה

עתו שבועי

כל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

מחיר החתימה:
 באוסטריה-אונגריה:
 לשנה . . . . . 6 כתרין
 לחצי שנה 3
 לרכע 1.50
 באשכנז:
 לשנה . . . . . 4 כתרין
 ביתר הארצות:
 לשנה 8 כתרין — 8.50 פראנק.
 האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה:
 „Hamicpe“
 ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גרל השטח.
 ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
 שני כתרין.
 גליון בודד 12 הדר.
 מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
 כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
 המשנה מקומו עליו להוריענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
 מקומו הקודם.
 מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 29 Września 1905.

גליון ל"ט

כ"ט אלול תרס"ה.

מכרה הזקן והזקנה להפקד שניהם יחדו? אין
 אנו מעויזים פנינו, רכון העולמים, להטריחך בנס
 גדול כזה, שתלד דוקא הזקנה הבלויה והבוזיה,
 העומדת על ירכתי קבר, להזקן, הרוצה להכנות
 עוד לעת זקנתו; זקן וזקנה, שלא ילדו בנערותם,
 מי ראה ומי שמע, שילדו בזקנותם? די שידוג
 הזקן לצעירה ויוליד! תנו לזקן העמים ארץ חדשה,
 תרו גם בקצה השמים — והלואי שתלד ממנו!
 וישראל שומע ומתעצב, רואה קטני אמנה ופלצות
 תאחזו והוא הולך לבתי כנסיות ולבתי מדרשות
 וקורא דוקא: „וה' פקד את שרה כאשר אמר“.
 היתה כדבר הזה? העלינו לדרוש דוקא, טוענים
 קטני אמנה, פקידת עקרות, דבר היוצא מגדר
 המבוע, בעוד שיש אפשרות, שיקום אברהם זרע
 מקמורה או מהגר הצעירות? וישראל הולך ועושה
 דמונסטרציות על שפות הנהרות וקורא: „תתן אמת
 ליעקב חסד לאברהם!“, היפלא מה' דבר? אהת
 דבר אלקים ולא ישנה, ישראל ישוב להיות גוי עומד
 ברשות עצמו דוקא בארץ העתיקה וממנה יבנה
 ושם יהרש נעוריו.

ובן הגר המצרית מצחק: ראו נא, הישישה,
 הקמומה, השחוחה, רוצה היא לחדש נעוריה. הכימו
 נא, ה„פג“ המובס, אשר אמרתי, כי כבר ישתחו
 על קברו, עושה מעשה נערות, גם הוא יהיה לעם!
 גם הוא משתעשע בלאומות. זקנה ארורה, קחי
 לך את קבץ „תהנותיך“, את סדורך הישן ושבי
 בירכתי בית-הכנסת ומלמלי בקשותיך, כי לכך
 נוצרת! מי את, שתעסקי בבנין העולם? זקנות כמוך
 הזרו זה כבר לעפרן, כבר עלו עשבים בלחיהן.

וה' פקד את שרה.

כבתי כנסיות ובבתי מדרשות ועל שפות
 נהרות יעמד זקן העמים ומורם ביום הראשון
 לשנתו ויזכר ימי קדם, ימי צמיחתו, ימי אברהם
 ושרה הזקנים.

„הלבן מאה שנה יולד? ואם שרה הבת
 תשעים שנה תלד?!“ — והנה ילדה הבת
 תשעים לבן המאה! „מי מלל לאברהם הניקה
 בנים שרה?!“ — והנה הניקה! גם היום אחרי
 ארבעת אלפי שנה יתמהו על בני אברהם ושרה:
 הלבן עם נודד ורוכל זה אדפים שנה יולד גוי
 יושב על ארצתו ועובדה ושולט בה כהפצו בלי
 אפיטרופסות זרים? ואם פלשתיא, השוכמה והחרבה,
 הבלויה מוזקן, הבוזיה מרלוח והקרועה מטענות
 כל העמים עליה, היא תוכל להיות נחלת עם אחד,
 נחלת העם, אשר גרש מעליו, אחוזת הגוי שנוא
 כל הגוים, אשר במעשיו הנבדלים הוא מעולם
 למורת רוח כל שוכני זמנו? היתה כדבר הזה?
 וקצת מורע אברהם יסתפקו אמנם במועט ושואלים:
 „לו ישמעאל יהיה לפניך! נכונים אנו לותר על
 הנס הגדול, להיות לשרה ערנה אחרי בלותה,
 נכונים אנו למהול על פקידת הזקן והזקנה, על
 שיבת ישראל הזקן אל ארצו הקדמוניה, יהי רצון
 שיהיה ישמעאל התי כבר ואנהנו נתרצה להכלל
 בו ולהתבלל בזרעו לטובתנו ולטובת העולם, אי-
 אפשרנו בעשית רעש ובמשיכת עיני כל עליונו,
 איננו כראים לנס, אין לנו טענות ותביעות אליך
 אלקי אברהם. ויש מורע אברהם האומר: למה

הנני מברך בכרכה כח"ט את כל ידידי, מכירי
 ומיודעי. מחיר ברמיסי ברכה נדבתי חמשה פראנק
 לקפת „המזרחי“, אשר שלחתי להלשבה בפפד"ב.
 ציריך. חיים ישראל איזו ורעיתו.
 הנני מברך את כל ידידי ומיודעי בכל מקום
 שהם בשנה טובה ומהוקה. גם מגיש אני כזה
 תודה לכל אלה, אשר כבדוני בכרכתם.
 יעקב שינאגעל, וויעליטשקא.

דוד ליעבערמאן מאורשים מלכה גערטנער ליעזנסקי סטריזוב.

אל קוראינו.

הגליון הזה הוא האחרון לרבע השלישי
 ונבקש מאת קוראינו, אשר הם זמן התימתם,
 לשלוח בשבוע הבא איש איש בקף חתימתו, לבל
 יהיה מעצר במשלוח הגליונות להט. למען הזק את
 מצב „המצפה“ נחלה פני כל חובביו, המוצאים בו
 תועלת לעמנו. כי ישתדל כל אחד בעירו, להרבות
 חותמיו ככל האפשר, כי במחיר המצער, שקבענו
 ל„המצפה“, יתקום רק בחותמים רבים.

הננו מברכים את כל קוראינו וסופרינו
 בשנה טובה ומבורכת.

שמעון מנחם ראזער } המו"ל
 נפתלי האף }

כלם נזכרים?

ראש-השנה בבקר. עוד לא האיר פני המזרח,
 ואשתי ת' העירה אותי משנתי: הן לא יום פשוט הוא
 ולא עת חנוכה-ידים היום, לשכב הרבה. ראשי עלי
 כנלגל וכבד מאד; כלילה שעבר לא ישנתי אף ארבע
 שעות, כי השכמתי ל„זכור ברית“. אולם הפעם ידעתי,
 כי צדקה אשתי ולא מריתי את פיה. קמתי ממטתי
 ואלך לי אל החלון הפתוח ואשב לי, לשאוף מעט
 רוח צח, למען אחליף כת. הנני יושב חצוי לבוש,
 הנני גוהק ופיהק, ניס ולא ניס, תיר ולא תיר, והנה המונה
 לנגד עיני. נדמה לי, כי לא אחת ראיתי את האורח
 הזה, אך באופן אחר. אז היה מלא כח עלומים ולבוש
 בגדי שרים, ועתה הוא לבוש קרעים וגם שיבה זרקה
 בו והנהו הולך שחוח, נשען על מקלו והרמיל קטן
 החת שחיו, ולעתים קרובות הוא מגיח אנחה קורעת
 לכו. „מי אתה, זקן?“ שאלתי. הזקן עקם את שפתיו
 ויקבוט את מצחו ויבט בי בשאט נפש ויאמר: „האם
 לא ידענהי רמאי, כי תשאלני מי אני? הלא אנכי רעך
 מעורך ומלמדך גופי הלכות בתענוגי העולם הזה.
 ימאו מצאת לך מהלכים בין היהודים הנאים (פה)
 עקם עוד הפעם את שפתיו, ללמדני בא, כי בלשון
 סני נהיר הוא מדבר, החילות לנגיב את לכבי כפעם

מנשיה העבר קם, ונרא תמונתו שם
 בשמאלו לפיד בימינו שלופה חרב;
 והעתיד לעמתי מאמץ תקנתו:
 „לך בכחך זה ותצליח עשה, אל תרף“
 ובשופרות מריעים, חוזים נביאים,
 להעירו, לעוררו למעשה ופעולה:
 „לא ברפיון ידים, ותקנה לפלאות
 יישרי ההדורים ותסול המסלה“.
 מעשה ומלאכה, צנתרות הברכה,
 להרוצים עושים בשובה ונחת;
 ויבאקרים מצמדים, בכחות מאהדים,
 הברכה משפיעים שבע על אחתי.
 * * *
 הבה נשכילה, להוקיר בתחלה,
 ערך זכרונותינו ושופרותינו;
 ונא ראש נרימה, נצעד קדימה,
 ותחו עינינו בסדר מלכותינו.

פשמיו של. יהושע שפירא

פירוטון.

מלכיות זכרונות ושופרות

הבקר אור, ורוח חפש נדרור
 נשב עבר על פני האדמה;
 ולשאוף הרוח, כפה פתוח,
 עומד הכן כל אשר בו נשמה.
 ומקרום השורה, ישראל התעורר,
 וישאף גם הוא מאויר התהיה;
 ובקרבו נבראה, שאיפה נפלאה,
 למלכות, ממשלה ואוטונומיה.
 וזכרונות נעורים, לפניו סדורים,
 — על שאר רוחו הנה מופת נאות —
 והמחזות מאז — פל אדם בו חז —
 תקף וסיפו לשאיפתו זאת.

ענינים מדיניים.

פתיחת הפרלמנט באוסטריא. ביום ג' שבע

זה נפתח הפרלמנט האוסטרי. הסיציאליסטים עשו בימים האלה דמונסטרציות בכל הארץ נגד ראש המניסטריוס גאומש, שהתערב במעצות הקיסר עם המניסטריוס בדבר אינגריא ויחיה דעתו, כי אין להת באונגריא זכות בחירה כללית, פן ירש העם גם באוסטריא הזכות הזאת. הסיציאליסטים קבלו בפרלמנט את גאומש בתרופים וגדופים גסים ולא נתנוהו זמן רב לפתוח מדברותיו. המניסטר הצטדק, אבל לא הכחיש את השמועה. ע"ד אונגריא אמר, כי אם לא יתפשרו האונגרים ולא ישובו שם סדרי הפרלמנט על מכונם, אז תעשה אוסטריא לבדה את אשר עליה לעשות לטובת הממלכה. תתן בעצמה חלקה לצרכים הכלליים, הכרות בעצמה בריחות מסחר ולא תעצר מעשיה בשביל משובת האונגרים. — המניסטר לפיננצים ד"ר קאזעל ערך את רשימת ההוצאה וההכנסה לשנת 1906. ארבעים מיליונים תוציא אוסטריא יותר בשנה הבא. סכום בל ההוצאות 1822 מיליונים וההכנסה תהיה יתרה על ההוצאה בשלושה מיליונים.

המבוכה באונגריא. "קוינו לשלום ואין טוב, לעת מרפא והנה בעתה", כן יילילו עתה המאדריארים. בשבוע שעבר קוו הכל לשלום בין הקיסר ובין מפלגות המתנגדים. הקיסר הזמין את כל ראשי המפלגות ליום 23 לח", לדבר אתם בעצמו ולא ע"י שליח, בודאי, בן דגו הכל, רוצה הוא לעשות שלים אתם בכל אופן ולשלום השתוקקו כל פנות העם האונגרי. אך תחת השלום רבתה המבוכה ביום ההוא. ראשי המפלגות שבו מווין לארצם אכלים וחפויי ראש, כי הכלימס הקיסר וידבר אתם קשות וגם לא אבה לשמוע דבריהם. כחמשה מיניטים ארך בקור חמשת ראשי המפלגות בהיכל הקיסר. המושל קבלם בפנים של אימה וידבר אתם לאות כעם אשכנזית ולא אונגריה, הוכיחם על עקשותם ועל גרמם נוק לארצם וימסור להם כתב, אשר בו כתוב ברברים ברורים ונמצאים, כי לעולם לא יתן הקיסר על אחרות הצבא ולא יתן להנהיג שפת אונגריא בצבא. ובדבר התקונים הנוגעים לשדה הכלכלה ידונו ממשלות אונגריא וממשלות אוסטריא יחדו, כי לא יוכל המושל לעשות בזה דבר בלי באי-בה עמי אוסטריא. ובה שלח הקיסר את באי-בה העם האונגרי מעל פניו ויצום לשאת ולתת עם המניסטר לעניני ההוץ נראף גולו-הובסקי. צירי המפלגות נבהלו וירגזו וילכו ויגידו לנראף גולוחובסקי, כי לא ישאו ויתנו עמו, שהוא בן

"הנה ארצי לפניך, בשוב בעיניך שב", אמרתי לו. ומי פלל, כי עוד ישוב אברהם לעת זקנתו אל תקפו הראשון! "אלקים עמו בכל אשר הוא עושה". עם אברהם הגר, הנודד, הערירי והאובד, עשיתי רעה וגם "חסד", אך עם אברהם השב לאיתנו היושב על אדמתו ושמה על זרעו, אשר נתן לו אלקים לעת זקנתו, עם אברהם התקיף, עלי לכרות ברית. הוא יכול לעשות רעה לי או לניני או לנכדו, עלי לבקשו, שאם יהיו ניני ונכדו גרים בארצו יעשה עמהם על כל פנים "חסד", כחסד אשר עשיתי עמו. ואברהם נשבע לו, כי מי כמוהו יודע את נפש הגר. הוא לא ילחץ את הגר בארצו, חוק אחר ומשפט אחר יהיה אצלו לגר ולאזרה הארץ.

אך, "באר המים, אשר גזלו עבדי אבימלך!" אברהם חפר באר, להקיר ממנה מים היים, תורת אמת מאירת עינים ומשובת נפש מהבלי נכר, מלמדת את כאי עולם לדעת את קונם ולטהר את מדותיהם מכל תועבה המשחיתה נפשות ומוליכה עמים לאכזרין; ואת הבאר הזאת גזלו זרים וידיחו מימיה ויהויקו בה כמו בקנינים ויכחשו בזכות חופרה ובעליות. "והוכיח אברהם את אבימלך על אדות באר-המים אשר גזלו עבדי אבימלך". על כל הרעה אשר עשו לו אדונים זרים בארצותם יסלה אברהם, אבל לא על גזלת הבאר. היא היתה כל תפארתו, כל רכושו בגולה, כל נהמתו בעניו, בעבודה סבל וימסר נפשו להורגים, בעבודה ותר על כל קנין אחר ואדונו תורים תפשו בה ויעבירו מימיה הזכים ויאמרו: שלנו היא ואין לעבדי הגר המקולל חלק בה. על זאת לא יוכל סלוח, עד אשר יודו החומסים בזכותו בבארו. "לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי כלתי היום", בן אתה, מוען, אבימלך — עתה, כאשר נושעתי מידך. אבל מה אמרת אז, בהיות ידך על העליונה, כאשר הנחת עלי ירך הכבדה ואני לא יכלתי אף לצעוק, אף למעון מענותי ובעל כרחי שמעתי גדופי עבדיך ואשים יד לפה? או לא הודית בצדקתי. השיבה לי את הבאר ואטהרנה והכל יהנו מימיה הטהורים. ואז יעשו כל העמים אגודה אחת ויתנו כבוד לעם ה' ופתחון פה יהיה לשה הנאלם, שמהח לארצי וששון לעירי ועולתה תקפוץ פיה והרשעה כלה כעשן תבלה... כי ה' פקד עקרה כאשר אמר.

ל

והזקנה קמה בהרון-אף, כדבורה בתר תבור היא מתיצבת כעוז וגאון ומריעה וצורחת ונעורית מתהרשים וכהה שב כבימי קדם, בקול אדיר ומריעיש היא מושיטה ידה אל מול עז הפנים: "גרש האמה הזאת ואת בנה!" הלאה קמני אמנה! ברחו מזה מבזי הזקנה! כל מי שרעה אני בעיניו, כל מי שרוצה במותי וכשתיקתי, אל יראה ואל ימצא בשוב בנים לגבולם, כי לא יירשו בני האמה הזאת, מחכבי העבדות, נושקי השבט, מלפפי סור הבשר — עם בני עם יצהק. הנו להם כל הצפם: להם והמת מים וילכו ויתעו כמזכר. יהיו שם לגוי גדול, אינני מתקנאה בהם, אך פה אין להם חלק.

ואבימלך זוכר את כל הרעה, אשר עשה לאברהם הערירי ולשרה העקרה, כהיותם בארצו דווים בגולה והוא תוהה על הראשונות. "מי האמין לשמענתו וזרוע ה' על מי נגלתה!" אברהם הזקן הזה, אשר לא תאר ולא הדר לו, נבזה וחרל אישים, איש מכאבות וידוע חלי נבזה ולא השבנהו". ואמר: אקחה את אשר לו ולא יקרני עון. הלא גם הוא לא האמין בכחו ויכחש בקנינו ויעשהו כהפקר. "הלא הוא אמר לי אחותי היא". עזב את נחלתו, נטש עמלו ויירא בשפלותו אף לזעוק חמס, אף למחות בידו הגזולים את שלו. "אין יראת אלקים במקום הזה", אמר הגר בארץ נכריה ויפחד מפניו, פן אהרגנה, אם יתבע את שלו. אברהם העברי, אשר בארצו נכר על ארבעה איתני תבל, על מלכי גוים אדירים, מרגיזי ממלכות, אשר במתי מעט לא ירא לקרוא מלחמה על חיל כדלעמר ואמרפל הדרת הגוים, אברהם בן תרה אשר בארצו הגר עזו לא רק להגין על אשר לו, כי-אם גם להציל רכוש אחרים, רדף אחרי נכדו שנער ועולם, אלסר וגוים וישגים ויכניעם ויוצא בלעם מפיהם וכל יושבי כנען נמוגו מפניו — אברהם זה נהפך למוג-לב בארץ נכריה ויירא מפני מלך-אביון ורפה ידים כמוני, פן אמיתו, אם יתבע מידי את שלו, אשר לקחתי בלי משפט. היכול יכלתי לשאת פנים לו בעת ההיא? העלי היה להמנע מהרע לו בעת אשר השבתיהו, "למוכה אלקים ומעונתי", בעת אשר "נגש ונענה ולא פתח פיו, כשה לטבח יוכל וכרחל לפני גזויה נאלמה?" הטוב אנכי מכל בני האדם, הבוים את החלש ומדכאים אותו בלי מכשול-לב? מי מכל מלכי העמים מרהם על גרים גרורים, ענוים ומותרים על זכויותיהם? הוא עצמו אמר לי, כי כאשר התעה אותו אלקים מכית אביו העביר על מדותיו ולא התעקש במענותיו. הלא כאשר אך התעורר וידרש מידי את זכויותי נתתי לו את אשר שאל:

גדול הוא, שיוכל לכפר בעדו ובעד כל ישראל?" ובת קול משיבה: "הוי זקן וכסיל, שוט נא בכל העולם וראה כמה נפשות ישראל השיב הרצל לעמן, כמה מתבוללים, שכבר מאסו בעמם ובתורתו, שבו למול את בניהם ולתמרס תורת ישראל ושפתו; כמה מהם, שלא היו בעצמם מולים, נמולו ויקדשו את השם; ואתה שואל, כמה זכה וזכה את הרבים? גש הלאה שטן, עוכר ישראל!" — גם משם יצאתי וידי על ראשי. זה פרי הציונות, וזו היא הדיפלומטיה, אשר הרביץ הרצל בין הציונים! היא דיפלומטיה, היא גנבה, גם הנאורים ננבים הם, כאהיהם החסידים! — עתה לא נשארו לי בלתי אם מומרים אחרים, ומעט העכרות, שקבצתי מהם, הנן צרורות פה בתרמילי המונה פה אצלי". ובדברו כן, הוא מושיט ידו לצד ימינו, להראות לי את התרמיל, שהניח אצלו בשבתו. והנה לתמוהן שנינו ולדאבון לבו נעלם התרמיל, ובמקומו מונה לוח גדול, ועליו הרוח: "ואמרת ללא עמי, עמי אתה, והוא יאמר אלהי", ובת קול מצפון מכרות: "פנו מקום למומרים שברוסיא, בי שבו לדתם!" באלו הכישו נהש קפץ השמן ממקומו ויצעק צעקה גרולה ומרה: "הוי בוגרים! עתה הראיתוני לדעת, כי ישראל אע"פ שהטא ישראל הוא, ואין להאמין לכם עד יום מותכם!"

את החטאים מן התבות לאט לאט. או אמרתי, כי לא טוב לסחור את החסידים, כי גנבים הם; וישאר הפתגם עד היום בין אלה שאינם חסידים. — מלא כעם עזבתי את האוצרות ההם עם התבות הריוקות שבהם, ואלך לי אל האוצרות, אשר יעדתי רק להטאות הנאורים. שם מצאתי הכל על מקומו, דבר לא נעדר, וארא, כי האשכנזים (בלומה, הנאורים) ישירים הם, ויהי מן העת ההיא מסחרי רק עמהם שנים רבות. הרבה מהם המירו דתם ע"פ עצתי, והרבה מהם התבוללו בגוים ויבגרו בעמם. כללו של דבר, הם הלכו אחרי אל כל אשר היה רוחי להוליכם. אז אמרתי הנה שבה לי ההצלחה ולא תעובני עוד עד עולם. והנה כמעט שבהתי את אשר עשו לי החסידים, וצרה חדשה, אשר לא פללתי, באתנו: בבואי לפני שנים אהרות אל אוצרותי כראש-השנה, והנה כל האוצרות ריקים, ועל כל שער ושער בתוב באותיות זהובות וגדולות: "הרצל זכה וזכה את הרבים!" הויז ורעם! "מה זאת? איכא ננבי הכא?" שאלתי, ואצעק מנהמת לבי. מה עשה הרצל הזה? במה זכה וזכה את הרבים? ומה ענין שמטה אצל הר סיני? אם תמצא לומר הרצל עשה תשובה בסתר, (כי בגלוי לא ראהו שום אדם במקוה או בשקו והעניתו), באיזה מענה בער את כל החמץ מרשותי ולא השאיר לי אף משהו? האם כהן

בפעם ועתה עודך מתלוצץ בי ותשאלני מי אני?" עתה יודע אנכי עם מי יש לי הכבוד לדבר; עתה הברתי, כי הזקן העומד לפני הוא ה"בעל-דבר" (אורה הגון בר"ה בבקר!). "אבל מה לך פה, ומרוע כה נפלו פניך?" שאלתי. "אנכי אספר לך מן האלף עד התיו, רק תנה לי לשבת על הספסל, אשר אצל החלון מבהוץ, כי עיף אנכי". אנכי נענעתי לו ראשי והוא ישב, והנה הוא מספר:

"בלי ספק יודע גם אתה את הפתגם, כי "כל חסיד גנב הוא"; את הפתגם הזה אנכי הברתי על-ידי מעשה שהיה. דרכי היה בימי קדם, לאסוף את כל המאות ישראל בכל שנה ולתתן בתוך תבות גדולות. ובבל עיר ועיר היו לי אוצרות מיוחדים לסחורתי הזאת, ובכל ראש-השנה הייתי מעלה את כל החטאים עד לפני כס המשפט. הו! מה מאשר הייתי אז! ומשרבי החסידים החלו החטאים ללכת הלוך וחסור שנה שנה. בשנה אתה אורתי בגבר חלצי, כי ראיתי, כי לא עת להשות היא, ואז אמנם קלקלו החסידים יותר מכל שנה, ואז מלאתי כמעט את אוצרותי, והנה, שומו שמים! אנכי כא בראש-השנה אל אוצרותי, לקחת את הסחורה, והנה כל התבות ריקות, ועל מכסה כל הבה כתוב: "שלום אל עמו ואל חסידיו, ואל ישובו לכסלה!" אין זאת כ"א בימי אלול גנבו הגנבים האלה

על המצפה

לתקופת השנה.

בלב נדכה ונשבר, בלב חרד ורועד, בלב מלא מרירות ומבוכה נפרדנו משנת תרס"ד ובלב מלא תקווה מזהירות נבנסנו לשנת תרס"ה ונקרא איש לרעהו את הקריאה השגורה בפינו „לשנה טובה...“ עוד מעט ובלתה שנת תרס"ה והחלה שנה חדשה, שנת תרס"ו. עוד מעט ובני העם הנצחי יתאספו לבתי בנסיותיהם, לשפוך את מרי שיחם וצקון לחשם ובל איש יתן חשבון לנפשו, חשבון לאלהיו, כי ראשית השנה היא תחלת תקופה חדשה בחיי כל אדם, בעוד שהקופה קדומה באה לידי סיומה. אשרי איש, אשר הסקירה לאחור ולעתיד משמחה ומרנינה את לבו. ואוי לו לאיש, אשר זכרון הימים שעברו וצפויותו לימים הבאים מעלים דאגה ורגז בלבו. וכמו האדם הפרטי בן גם עם כלו. הננו עומדים עתה על מפתן שנת תרס"ו ועלינו לתת חשבון לנפשנו, לעשות את ה„סך הכל“ של השנה החולפת, להוציא ממנה את השורה האחרונה. הבאמת היתה השנה העברה „שנה טובה“ — הננו מביטים לאחור על השנה החולפת והרגש הראשון אשר יתקפנו הוא רגש אבל, אבל עם, המהאנח על בניו. והננו מביטים להבא, הננו מתאמצים לנלות את המסך ולחדור אל תוך השנה החדשה ולראות את אשר יולד יוב. אבל צעוף עלמה וערפל פרוש על פניה. הננו מביטים לאחור אל השנה החולפת ומבטינו פוגע על כל צעד וצעד רק אסון כללי לעמים אחרים ובהתוכם עם ישראל. בחוץ השבל חרב ובבית אימה. בחוץ על אדמת מנדוריא הננו רואים גווית אנשים מתגוללים, אשר בדמם רוו את שדמתה ובהובם אלפי אחינו, מבחרי בנינו, אשר שפכו דמם בעד ארץ נכריה, בעד ארץ, אשר גם זכיות בני אדם אין להם בה. ובבית אימה. בארץ רוסיא, אשר התלקחה בה המלחמה בעד החרות, הננו רואים אחינו נופלים למאות ולאלפים בתוך הלוחמים. זה הוא אסון בללי... אבל בלב רוי, קרוע ומורתח, בעינים נגרות דמעות הננו רואים את אסוננו, האסון המיוחד לנו לבדנו, את הפונרמים וההרגות, אשר ממשלת רשעה עורכת באחינו יום יום. השנה החולפת העשירה את תקופת הגלות לא רק בכמות, כי-אם גם באיכות, היא הוסיפה עוד פרק אחד למרטולוגיה הישראלית, היא הוסיפה עוד דפים אחרים כתובים ברם לתולדות עמנו. רעה היתה שנת תרס"ה וזכרה יכתב באותיות אדומות בספר תולדותינו. היא נדמתה לנו ליום סגריר ארוך. לא נוכל להפרד מ השנה הזאת, אשר זכרונה יהיה חי בלב אומתנו

היא בענש שלשה ירחים מאסר. ובכל החומרות ואימת המות יקרו בווארשא מקרי רצח בכל יום. — בקאוונא נורקה בומבה, שר השוטרים, שלשה פקידים ושלש נשים נמחצו. — נציב פולן סקאלאן קבל משפט מזה מאת המורדים, שגמרו להרגו בעת מצואו. — אספת הסטודנטים מן האוניברסיטה במוסקוא החליטה לעשות את האוניברסיטה לבית מדרש לתורת המרידה ורק לתכלית זאת ישובו אל למודם, כי עד בה ארבה השביתה בבתי הלמוד. — בשבוע הזה נפתחה במוסקוא אספת הזומסטבור והערים מכל ארצות רוסיא ופולן וכו'. נציב מוסקוא היה אנוס לתת רשימו, אף שהצר אסר כל אספה. החלט, כי הדומא העתידה להתאסף אינה באה-כח העם. גם על כל עניני הממלכה והתקונים הנחוצים נועצו. בחדש הבא תהיה אספת כל סופרי העתונים הרוסים, הפולנים, היהודים, הפינים והקאוקזים, להועץ ע"ד ההשתתפות במועצת הממלכה.

שלום בין שוודים ונורווגים. הפרוד נגמר, צירי נורווגים קבלו את כל ההנאים, שהתנו צירי שוודים בעד הפרוד, היינו: הריסת מבצרי נורווגים, רשות להרועים הלפים משוודים הצפונית, לרעות חיות המרוץ שלהם בשדות נורווגים, כל סכסוך, שיפול בין שני העמים, יובא לפני בי"ד של פשר בהאג, אסיר לנור-וגים להחזיק צבא חמשים קילומטר סמוך לגבול שוודים. החלטת צירי שתי הממלכות תובא לפני מועצות שתי הממלכות וכאשר הסכמנה שתיהן יסכימו שוודים ומלכה לחרות נורווגים ונורווגים תבחר לה מלך או תבונן דפובליקה.

ברית אנגליא ויפן. עתה פרסמו ממשלות אנגליא ויפן את נוסח הברית, שכרתו שתיהן לתכלית שמירת עניניהן באזיא. כל אחת משתיהן התחייבה לבוא לעזרת רעותה, אם תתגרה בה ממלכה אחרת. אנגליא צריכה לעזרת יפן, אם תשלח רוסיא למשל יד במלכות הודו אשר לאנגליא ויפן צריכה לעזרת אנגליא, אם תעבור רוסיא על ברית השלום עמה ותחדש את המלחמה במזרח אזיא. גם עד כה היתה ברית כזאת בין אנגליא ויפן. אבל הברית הראשונה נועדה רק אם שתי ממלכות תלחמנה באחת משתיהן, על השניה לבוא לעזרה ועתה גם אם ממלכה אחת תקרא מלחמה על אחת משתי הממלכות, על רעותה להחיש לה עזרה. מלחמת רוסיא ויפן אי אפשרית עתה להפרץ שנית, כי כאשר תקום דוסיא על יפן במזרח אזיא, מיד תכאנה אנית אנגליא, להלחם ברוסיא בארצה.

נכר, הם לא ידברו רק עם אונגרי. הקיסר עשה רצונם ויועד את הגראף ציראקי, אציל אונגרי מקורב בחצר הקיסר ושנוא לאונגרים יותר מכל בן נכר. לשלום אין עתה כל תקוה. עתה ימשול הקיסר לבדו באונגריא ביד חזקה. הקונסטוטוציא כמעט בטלה. ביום 10 אקטובר תקהל מועצת הממלכה והממשלה תסגרנה מיד או תבטלנה. הממשלה, שהתחדש תחת יד פעיעווארי או תבונן תחת יד אחר, הרדה באוני-גרים בזרוע נמוע והשבר קשי-ערפס. ובאונגריא התאחדו כל המפלגות בקשר אמיץ. גם הליברלים תמימי דעים עתה עם הקנאים, כי מרה נפש כל העם על הבלמה, אשר הכלים המושל את ראשי המפלגות. דמונסטרציות עצומות היו בבודפשט נגד בית המלך. רק הסוציאליסטים התיצבו נגד האספות הלאומיות ויחרפו את הקנאים הלאומיים ויקרעו את דגל אוני-גריא, להראות, כי לא הבלי הקנאים, כשפת אינגריא בצבא, חסרים לעם, כי-אם זכיות שוות לכל אדם ותקונים סוציאליים לתועלת כל בני האדם. סבת קצף הקיסר על האונגרים היא, כי לא שמרו המפלגות המהנגדות את הבטחתם, שהבטיחו, כי רק המניסטר-יום פעיעווארי עומד לשמן על דרך השלום ואם רק יפטרהו הקיסר וידחה את הצעתו בדבר זכות הבחירה הכללית, מיד יתנו יד לשלום ויותרו על דעתם. הקיסר עשה רצונם ויפטור את המניסטרוס וידחה את הצעתו והקנאים עומדים במרד, אינם זזים אף בחוט השערה מתביעותיהם ע"ד שפת הצבא הצבא וידרשו, כי יענם הקיסר על האדרסה, ששלחו לו. רק בשביל זה הזמין הקיסר את כל ראשי המפלגות, להגיד להם בעצמו מה שכבר הגיד פעמים אין ספורות, כי לעולם לא יעשה חפצם בדבר הצבא. המאריארים עודם מקוים גם עתה, כי עוד לא הגיד הקיסר את מלתו האחרונה. כלם נכונים למלחמה.

המרידה ברוסיא. ההרגות בבאקו עיד לא חדלו. בכל יום יפלו חללים ברחובות. וכן גם ביליסכטפול בקוקו נשפך דם אדם כמים וקול הפקידים אינו נשמע. — בריגא התפרצו מורדים אל בית האסירים ויהרגו את השוטרים ויוציאו לחפשי את האסירים הפוליטיים. בכל יום יתנפלו שם על שוטרים בחיץ. — בפינסק דתפיצה בומבה ברחוב, הרונים ונפצעים נפלו. — בדווינסק נהרג פקיד פוליציא בחיץ. — בבית האסירים בארעל היתה מלחמה בין אסירים ושוטרים, רבים נהרגו משני הצדדים. — בווארשא השליך איש צעיר בומבה לפני בית השלחני היהודי דוד שרשבסקי; הבומבה התפוצצה, אך איש לא נזק מלבד המשליך בעצמו, שנפצע קשה. — בווארשא הוסיף הנציב חומרות חדשות על מצב המלחמה אשר בעיר. שביחת פועלים

לפעמים באים הפאנים בראש השנה גם הם לבית-הבנסת הגדול, לשמוע את זמירות החזן ולראות סתם מנהגי היהודים.

ואימשלי מהתעטף בטליתו, עולה לדוכן ומברך את העם הקדוש והגוים אינם מתיראים ומסתכלים בשעה „ברכת כהנים“. ולפעמים ופאן אחד אומר לרעהו בשחוק ומראה על אימשלי, העומד וכפיו פרושות כלפי הקהל.

— פאני פרזשיקוביניצקבסקי, הבישה, הגה אימשלי. שבלילה זה...

והפאן פרזשיקוביניצקבסקי מוציא שחוק: הא חחא. הזשדיק הזה.

ודבר זה נשנה בכל שנה בימים הנוראים. ש. י. טשאטשקיס.

הסרסור לעריות.

בנערותו, בהיותו עוד עוזר למלמד, קראו אותו סתם בשמו איציק, ולפעמים בדרך חבה גם אימשע. ומיום שהשליך את רצועת המלמדים, ויהי לסרסור-עריות נקרא בפי הבריות בשם אימשלי ומפרנסה זו ימצא לחמו.

נכנס ובא לאבסניות, סובב בשוקים, גם יעלה למסלת הברזל, בשעה שצריבים המסעות לבוא. שם מבררים אותו ויודעים למה בריה זו באה ובפרט ה„פריצים“ הצעירים מבני אומות העולם יספיקו לו הרבה בכל פעם...

ומזה יפרנס אימשלי את אשתו; בניס אין לו לאימשלי. עגמת נפש הרבה יש לו אפילו מזה ובפרט אשתו משארנו, יהודיה קטנה ועבה, שבנערותה היתה גם היא „סחורה חיה“ ומיום שנשאה לו, היא עקרת הבית ועושה סחורה בנפשות אחרות, היא ממששה בכל-עת את כרסה ומוציאה אנחה: הו! יסר יסרני יו,

בירושה באה לו מאביו הכהונה, וכהן הוא אמשלי ובימים נוראים הוא בא לבית-הבנסת הגדול, מתעטף בטליתו ועולה לדוכן.

לאט לאט שבכה חמתו, והנה מתחיל לספר לי ספור נאה ונחמד מאד, אך פתאום הפריעתני אשתו משמוע: „עד מתי אישי תשב ותנמנם אצל החלון? הלמען זאת העירותיך משנתך? אם כן, מה הועילו חכמים בתקנתם? הלא ר"ה היום, מה לך? אין זה, כי-אם מעשה שטן!“ לדברים האלה אחזתני רעה ואקפוץ ממקומי, ואת הזקן עזבתי. אבל גם הוא נעלם ברגע ההוא, ואך את קולו שמעתי עוד לאמר: „גם הפעם רמיתני רמאי! אמרתי אבא עמך בשיחה ארוכה, למען אמנעך מלומר ספר תהלים ולמען תאחר את זמן התפלה לבכוד האורח הנכבד, ותהי לי, העברה הזאת לכה"פ על הוצאות הדרך והנה לא נתנתך אשתך לבבדני. מכאן שאשה עינה צרה באורחים! אולם עוד תקוה אחת יש לי. עוד יש לי אוצר אחד מלא עכורה שבין אדם לחברו, ומן האוצר ההוא עוד לא נסה שום אדם לגנוב מעולם. אלכה נא ואראנו. ואם ח"ו גם שם חלו ידי אדם להריק משם את שארית עמלי, אז אעזוב את היהודים ולא יהיה לי כל עסק עמהם לעולם, ואז אדע, בי צדקו אומות העולם באמרם, כי היהודים כלם גנבים הם. בהורדשאני. איצ'י שפאר ער.

אשר מרחץ הקהל עומד עליו ברחוב הרחב, גדול מאד, כי המאנוסטרטא הוסיף עליו משלשת עבריו. המרחץ ניטה לנפול ונחוץ לבנותו מחדש, אבל אין צורך לזה בכבר רחבה כל כך. נכון איפא לבנות את המרחץ במקום אחר ושם לבנות בית הקהל בשלשה פנים: לרחוב ויסלא הישן, לרחוב הרבש ולרחוב הרחב, הרבר נמסר לקומיסא בעלת ששה אנשים: ד"ר פישר, ד"ר דייכס, ד"ר אדער, ה' ברנבוים, ה' פאם, ה' ארנשטיין, וה' גאלרוואסער. הכל הודו לד"ר פישלר על עצתו. — על סדר היום עמד דבר קביעת ועד, לסדר עניני הבחירות למועצת הקהל, שתהיינה בחרף הזה. לאנשי הועד נתמנו: ד"ר מילעס, ד"ר שארנשטיין, ד"ר דייכס, ה' ל. לאנרא, ה' יאנקלער, ה' פאם, ה' מרגליות, ה' דייטשער, ה' לאנגראק, ומחויץ למועצת הקהלה: ד"ר פאל לאנרא, פרופסור ראזענבלאט, ה' מרדכי פוסמאן, ה' ג. וואסערבערג, ה' יהודה ארנשטיין, וה' אלעזר ראקאווער. המה יקמו להם ועד פיעל קטן, אשר על פיו יצאו ויבאו כל עניני הבחירות. ג.

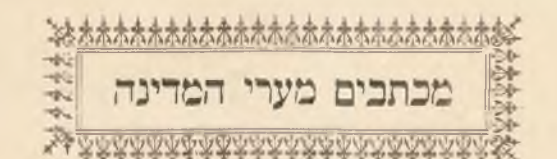
באכניא. החברה „ציון“ בעירנו נשתכללה עוד הפעם אחרי הריסתה זה כשלוש שנים. לפתיחתה נאם נשיא החברה מר' שמואל איש הורוויץ נאום יפה ונחמד ואחיו החיה הר"ר וואשיץ ופיץ איר בהיר על הסמוריות והשתלשלות התלאות והרריפות, שהשתרגו על צואר אחינו מימי גלותם מארצם עד ימינו אלה, ויסביר את הסגולות היקרות הממונות ברעיון הציוני. דבריהם עשו רושם חזק בלב השומעים. חבר.

מכתב מערב הדרומית.

ערן. מהארץ הלבנה (שדברתי עליה בגדיון ל"ה) יש דרך הגשעה ימים לארץ ביחאן ושם יהודים לערך שלש מאות, מפיזרים בכפרים ומובלעים בין האימות. השנאה ליהודים אינה גדולה שם כל כך כמו בערי תימן. מותר להם לרכיב על חמורים, מים אינם משלמים כלל, מוכר ביום ארס של הערבים יקנו כל היהודים, אשר בכפר אחר, כבש ומעט בשמים וילכו אל בית השלמן וימרו לו המנחה. השלמן יקבלם בסבר פנים יפות, הם מנשקים ידו והוא מתרה בהם, שיהיו נאמנים לו ויחיו בשלום עם הערבים והם משתחום לו ויוצאים. יש יתם גם רשות לשאת כלי זין. — אם יבאו בריב עם הדצמים הרוצחים, הבאים לגזול יגיעו ויהודי הרג אחר מהם. אין לו דמים. כי הדצמים הם מאנשי תימן השנואים. רוב היהודים האלה הם צובעי כנדים ודעענים ויש מהם דוכלים חוזרים בכפרים, כונני ומנקרי ריחים. קצתם עוסקים בעבודת הארמה. — משם דרך ששת ימים לחכאן וגם שם יהודים, בגדיהם בעמי הארץ ואזר רחב במתניהם עד למעלה מארכבוהם ובצאתם רחוק ילבושו חתיכת בגד על כתפיהם, מדית ולבשי רק בשבת, הפילין יש רק לאחד מעשרת מהם. בתי-בנסיותיהם מראיהם כארזים סוסיים, הפללל יתפללו רק משבת לשבת וקצתם יתאספו רק בר"ה ויה"כ לתפלה. כלם מושחים בשרם בחמאה, אף זקן בן שבעים. ממשלת הטורקים לא הגיעה אל המקומות האלה. — מפאן מהלך כ"ו יום דרך מדבריות שוממים עד ארץ ג'ופ, אשר משם יבא המלך רכז ערי תימן. אנשי הארץ ברואים יושבי אהלים. כי יבא שמה איש בדבר עסק יעשו לו כבוד גדול, ראש העדה יבא בעצמו למשוח אותו מכף רגלו ועד קדקדו, יוכחו לו זבח והוא איכל עמהם ואם יבא אליהם יהודי, יבא הרבר לידו סכסוך, אם לא יאכל מזבחם. וכבר אירע, בי בקשו להרוג ארח יהודי כזה. בצאת הארח, כלם מלוים אותו ונותנים לו צדה לדרך ושולחים עמו אנשים מונינים לשמרו.

מחויץ לעירנו היה כפר הנקרא שיך-עוצמאן ועתה נעשה עיר ובתיכי גם יהודים גולי תימן והגביר מעירנו בנה שם ביה"כ. משם מכאים מים לעירנו. בעיר לחג הסמוכה יושבים כמאה מאחינו ואין עליהם עול מסיים. הם יושבים בשלום והשקט. שם יש מלך, הנובה מם מכל הסורות הנכנסים והיוצאים והוא נכנע לממשלת אנגליא, הסיככת על אחינו שם. משם מהלך ג' ימים לעיר צאלע. שם משכן חיל אנגריא, שלכדו את העיר לפני ארבע שנים. היהודים שם נענים ונדכאים מהשלמן. הם באים בכל עת אל השב"ש בעירנו והוא משתדל בעדם וחולצם מן המצר. כלם גרדיים, אירני גרודים לבנים. מלבושם מלית ואזור רחב על חלציהם ושוקיהם ומגיע עד קרסוליהם. הם יודעי תורה, הלכה ומורשים. לש"ם אינם נזקקים, הרמב"ם חביב עליהם יותר. סניב העיר הזאת יושבים יהודים ככפרים והעניות רודפתם. האיבה משחית את יבול הארמה ואנשי המקום איכלים את הארבה מאין מוזן אחר. — משם מהלך ארבעה ימים לעיר תע"ו ששם קבר הגאון הצדיק מוהר"ג שלום בן יוסף ובר

בנותיהם אליהם, הוא מיריעה עוד שני מקרים מכאיבי לב כל יהודי מן הימים האחרונים: ביום 7 יוני שנה זו חרץ ביה"ר המחויץ בומיגורד משפט הפישה לשלשה חדשים על הנערה ק. מאכאק על הוציאה דכת שוא על איבעה יהודים שם, כי בקשו לזכחה לפסח וכל היהודים היו בסבנה. ביום 1. ספטמבר ש"ז בטל ביה"ר הגלילי ביאם לא את המשפט הזה ויוציא את הנאשמה לחפשי מטעם, כי נוכח ביה"ר — למרות עדות הרופאים — כי הנערה מפשה היא. — ביום ט"ו אגוסט הרג האבר וולאריק פאיאק בסקולוב את היהודי אהרן ערעלמאן. השיפט חקר הרין מאן — נגד סעיף 175 מסדר משפט הענשים — להפוש את הרוצח ולאסרו, אף שנידע הרוצח כאיש מוזק וזר וגם אחרי הרצח אים על היהודים ברברים איומים. מהמון העולות הנעשים ליהודים והמאונים לריב ריבם, כותב העיתון הנ"ל, הפשנו רק מקרים אחדים. כמעט בכל יום הבאנה אלינו תלונות אחינו בגליציא על מקרים, המוכנים רק מנקרת-המצב, שאין משפט אורחים ליהודים וכי הרין, כי הכל שוים במשפט, אינו שייך. ביהודים. המרגיו הנש האדם בכל אלה הוא מנהג גזלת הנערות המזרבה עתה. ע"פ חקי הענשים יענש קשה כל גונב נפש ע"פ חקי האורחים החובה על בתי הפקידות, לעזר את האבות, שברחו בנותיהם או שנגנכו, להשיבן אליהם, ע"פ הכרעת ביה"ר הגדול גם אם המירו הבנים את רתם אין זה מוציאם עוד מרשות אבותם במרם מלאו ימם, המניסמרוים למשפטים הכריע, כי אסור לבתי נזירות לעצור ילדות יהודיות, שלא מלאו שנותיהן, בלי דעת אבותיהן, וכגליציא אין ניהגים כן... באיזו ממלכה יקחי מיד האבות את הזכות לשלוט על בניהם הקטנים, לזונם ולדאוג על עתידם? כמה נשחת רגש המוסר כמרינה, אשר שם יתאמצו למוציא הטר, לקחת בנים וכנות מחיק אבותיהם!.. הנועת גדולה התעוררה עתה בכל העולם, לבטל את מסחר הנערות. קונגרסים מתאספים, כל הממלכה התאחרו, להלחם יחדו כנגד הזה. ואיזה הברל יש בין גזלת הנערות ע"י איזו נשים אצילות קנאות ובין זו של בני הבליעל? פה כמו שם ישלשו אחרים כנפש הנגולה וזכות האב על הילדה הרמס כרגלים, לשיטרים יש היכרת להכנס לבתי הזמה ולהוציא משם את הנערות השבויות, אבל אין דשות להם להכנס אל בתי הנזירות. ומי זה יורע מה נעשה שם בנערות הגולות, אם לא גם שם ישחיתון כגופן ובנפשן? מי זה יעיו להחליט, כי תרבות בתי הנזירות רמה מתרבות הנטו?

סראקא. כישבת יועצי הקהלה ביום א' שבוע זה הציע הפרנס ד"ר אדולף פישלר הצעה נכבדה מאד. לקהלת סראקא אין בית מיוחד לצרכי המועצת ובלכלת הצבור, הוכר המועצה ולשבות עבודת הפקידים נמצאים ברחוב צר בכית שבור, שאינו מוכשר לזה כלל, הביבליותיקה „עזרא“ של הקהלה נמצאת בכית אחר ומקום ביה"ד גם היא בבית אחר והקהלה מוציאה לשבר רירה אלף ומאתים כתר לשנה. הכל מרגישים את הצורך, שיש בכנין בית לקהלה, שיכיל בקרבו את כל מוסדות הקהל הנ"ל. עד כה נמנעו מבנות את הבית מחסרון כסף, אבל יש עצה נכונה. הר"ר פישלר מציע, לעשות הלוואה בתוך הקהלה פנימה, להוציא אלף מניות כנות חמישים כתר, היא, הרובה מקבל על עצמו, להוציא בין מכיריו איזו מאות מניות. בחמישים אלף כתר אפשר להתחיל לבנות ולקבל מלות מן הבאנק סך שבעים אלף כתר ולבנות בנין מפואר, אשר מקום יהיה בו גם להשכיר לשבות לחברת „בני ברית“ ולאחרים ובכסף, שהתשוך הקהלה מהשבירות, תשלם את החובות בלי כל עול חדש על אנשי הקהלה. הנשיא ד"ר שמואל מילעס העיר, כי אפשר שלא הצורך הקהלה לקנות ככר ארמה כלל, כי המקום,

הקופות רבות, מבלי שיכאב הלב ושתרמץ העין, והכאב הוא כל כך עצום והדמעות שוטפות ועוברות על חללי עמנו. גם בשימנו עין על חיינו הפנימיים, אל הציונות נראה לראכוננו, כי רבות דברנו ומאומה לא עשינו. פצענו פצעים אנושים ומוסר לא לקחנו. בעצם היום עלתה על שמי חיינו עב קטנה ותקריר את חיינו. כבר נתרנלנו להפשיט את בגדי הגלות מעלינו, להיות לאגורה אחת, לחיות באחדות נמורה והנה עלתה השאלה האפריקנית ותקרע את אגודתנו ותהפוך את אחדותנו למחלוקת. אבל בין העננים השחורים והככרים הננו רואים עוד כוכב אחד מזהיר ושמו תקוה, הוא יקרע את העננים ותפרידם והשמים יטהרו ככראשונה, הוא יאגדנו עוד הפעם ויביאנו אל חוף מטרתנו. הכלה שנה וקללויהה.

מארנאפאל, י. א. פ.

מן העתונים.

ישנם באנגליא וכספרד הרבה במות נוצריות, שהיו בתי-כנסיות לפנים. באמריקה, בארץ ההפוכה בכמה כחיות, נמצאים היום בתי-כנסיות רבים, שהיו לפנים במות נוצריות. למשל במקומות שהתרבו שם היהודים, והנוצרים התמעטו, מכרו האחרונים את במותיהם ליהודים להפכן לבתי כנסיות. אבל באמריקה ישנן גם במות נוצריות, המשמשות בכל השנה למקום תפלה לנוצרים ובראש השנה ויה"כ לבד הן נהפכות לבתי כנסיות ליהודים. — ב"יודישע גאזעמען", וןוצאים בניו-יורק, אנו מוצאים הרברים האלה:

העובר על פני קצת הבמות הנוצריות פה מוכר לעמד ולקרוא את המודעות היהודיות הדבוקות עי קירותיהן ומודיעות, כי פה יתפללו בראש השנה, כשבת תשובה וביה"כ. על קיר הכמה ברחוב הקי"מ מצא מודיע העתון הזה מודעה כזאת ואצלה מורעה כשפת אנגליא המודיעה, כי בשלש השבתות הנוצריות, ביום כ"ד ספטמבר, א' אקטובר וח' אקטובר, יערכו אנשי הכמה הנוצרית את עבודת אלקים בכמה אחרת ברחוב קר"א. ביום כ"ד ספטמבר הוא יום א' של סליחות, א' אקטובר היא יום ב' של ר"ה וח' אקטובר הוא עיו"כ. חלק העיר הנקרא הארלס הולך ומתיהד מיום ליום, דריו הנוצרים מתמעטים והכנסות הכמה הנרענה עד שאנשיה מכרחים להשכירה ליהודים לימים נוראים, למען שלם שכר הכהן. לא יארכו הימים והכמה תהפך לביה"כ. הסופר מוכיר מעשה שהיה לפני מ"ו שנה. סוחר נוצרי העתיק מושבו בניו-יורק לשיקאגו. הוא היה חכר לבמה בדאין-טאון. אחרי צאתו לדרכו נמכרה הכמה ליהודים והיה לביה"כ. אחרי שנים אחרות בא האיש לרגל מסחרו ניו-יורקה וילך ביום א' אל הבמה להתפלל. נבהל ונשתומם עמד האיש, כהכנסו שמה. הכמה מלא יהודים עמופים במליתים, דממה קדושה בכית, כל המתפללים עומרים על רגליהם ופניהם פונים מזרחה. מה זה היה לכמה? מתמיה האיש, הבגדו כל הנוצרים ברת הנוצרית ויחיו ליהודים? הוא פונה אל האחד לשאלו פשר דבר והאיש עוצם עיניו ואינו משיבו, הוא פונה אל השני וגם הוא עושה כן, אל השלישי נגש וימשכהו בשרולו, אבל הוא משתמש מוכנו ואינו מביט אליו. מה זאת? האיש החל לקצוף ולקלל. אז נגש אליו השמש ויפתר לו את החידה: פה ביה"כ והיום חג השבועות ליהודים.

עתוני היהודים ברוסיה אנוסים דשתיק על כל פרטי ההרגות הנערכים ביהודים שם יום יום, אסור להם לקרוא הנר ולהתרעם והם שותקים, כי מי ירין עם התקיף ממנו. באוסטריא מותר לבקר מעשי הממשלה, מותר לעתונים להודיע את הכל, אם רק אמת הדבר. אך אסור לבקר מעשי בית-דין, כנרון זה לא מוב פה מאשר ברוסיה, על-כן לפעמים ככאב לב על סופרים יהודים לחשות על תוצאות משפט, אף אם לבם בקרבם יבקע. על מעשי ב"ד כאלה בותבת ה"אסטי" ו"אקענשורפט" בגליון האחרון. אחרי הודיעה מקרים אחרים, שנגולו נערות יהודיות מבתי אבותיהם בגליציא וכתו המשפט מאנו לעזרם, להשיב את

זכה חדש ביהודים בביאליסטוק. פטרסבורג צייטונג מודיע, כי בשבוע שעבר היה זכח חדש בחוצות ביאליסטוק. בשעת רמנסטריצא בחוץ השליכו אנשים בלתי נודעים בומבה על מחנה צבא. פקיד הצבא וסגנו נפצעו. אחרי כן ירו מתוך החלונות על הצבא. או ירו אנשי הצבא פעמים אחדות ויפלו חללים שמונה ושלשים איש וארבעים נפצעו. המספר הזה נמנה בחוץ, אבל אין ספק כי נפלו יותר, אך היהודים לקחו אתם בנוסם חללים ונפצעים כמה שיכלו. הנפצעים פצעים קלים נסו. כפי הנראה הוסף העתון הנ"ל בעצמו ע"פ הפוליציא את הדיעה, כי ירו מתוך החלונות, כי כן הודיעה הפוליציא בכל זכח וכבר הוברר ששקר הרבר-מצב מלחמה הושם על העיר.

עלילה. בקראטינגען (פלך סאוונא) הולינו היהודים אל בית הכרות עגלה מלאה ישמות לקברם. יהודים רבים לוו את העגלה. הרבר היה חשוד בעיני נוצרים אחדים וילך אחד וילשין לפני השוטרים, כי היהודים הרגו שני נוצרים והם קוברים אותם בכיחיק שלהם. זמן השוטרים בא בלית שוטרים אחדים ויחפשו ולא מצאו דבר. יהודים צעירים כפשו להתנפל על המלשין וברב עמל עצרום הזקנים. המלשין הושם במאסר. (הזמן). גנבת ספרי תורה. בביאליסטוק נגנבו י"ט ספרי תורה מביה"ב. עתה נמצאו כלם בכור בחצר ביה"ב מכוסים בזבל. הגנבים לא נודעו. ההתמרמות אצל היהודים רבה.

מתן שחד. בסמאניסלאו נחרץ משפט על יהודי אחד פייער שמו. שבקש לתת שחד למאיוור בעת הבדיקה לצבא, לשלשה חדשים מאסר קשה.

מתנת כבוד לרווועלט. היהודים בפטרבורג מאספים כסף, לשלוח תשורה לרווועלט על כל החסד אשר עשה לרוסיא בהשתדלו בעד השלום וליהודים בהמליצו בעדס בדרך דיפלומטי ברומניא וברוסיא. הקים קשים נגד היהודים בפינלנד. הפינים, הרצוצים והעשויים ע"י הרופים, עושים מעשי רוסיא, להנקם בחלש מהם, כמו שנקמו הרוסים ביהודים על הסכות, שהכום היפנים. הסנאט הפיני גזר, שאין רשות ליהודים לשבת רק בשלש הערים העליונפארס וויבורג ואבא. אסור להם להתחתן ביהודים מחוץ לארץ, אסור להם לסחור רק בסחכות, בעצי גפרית ובכנדים ישנים, אסור להם לקנות פרקעות. אין רשות ליהודי לשבת שם יותר משישה חדשים.

שטרי כסף מזויפים. כפי שמודיעים אותנו לא נאסר החזן הי' שמעון קלונסאן בכודפסט בעין הזה. הצר קוצרף. העתון "אסוואבאודעניע" מודיע כי הצאר אמר על תנועת החרות: אני אראה את האד-בוקטים והיהודים המנוכחים האלה מי אני. בנידתם אסורה. והוא אינו יודע, כי הם אומרים עליו כי רציחותיו הנעשות בישמו אסורות. ולא רק דבריו עושים רושם, כי גם דבריהם עושים רושם, ולא עוד אלא מה שהוא אומר אינו יכול לקים בעצמו ומה שהם אומרים הם מקימים בעצמם. אתרוגי ארץ ישראל. מחברת פרי עץ הדר ביפו, בהכשר מאת הרב הגאון הצדיק מו"ה אברהם יצחק קוק שליט"א האב"ד ביפו, נמכרים ע"י ה' ליב סארעץ בראפשיצע (גליציא).

שונא נמוסים חיצונים. המשכיל מר חקן הרפס לראש השנה כרמיסם, שבהם הודיע את כל מכיריו וידידיו, כי לא ישלח בשנה הזאת כרמיסי ברכה לריה, כי שונא הוא נמוסים ומידות היצוניות ויתרות, ולמטה הרפס הערה זו. פ. מ. דרך אנב אשתמש בשעת הכשר להגיש לך ברכות שנה טובה לר"ה מעמך לבי.

משדה הספרות והמדעים.

מי יחיה ומי ימות? העוכרה, כי כמעט כל גויי התרכות, הידועים לנו מקורות ימי העולם, אבדו אחרי עת פריחה קצרה לפי ערך וירדו לשחת, גורמת לשינת-לב. לא נודע

פלאצק בפולין. שמו היה בתחלה אלשאווין ויסב את שמו ווערן, כי כן נמרא בצרפתית העין אלכע, שעל שמו נקראה משפחתו בפולין. כה יאכדו כגולה מבחר בנינו, גדולי חבשרון וירכקו בעמים אחרים.

תנועת החרות ברוסיא. ועד המניסטריום הרוסי החליט, לתת לכל האוניוורזיטאות חפש אוטונומי, כמו באוניוורזיטאות בחוץ לארץ. גם החליט להתיר אספות פוליטיות, אך על מקהילי האספות להודיע בתחלה את הפוליציא על אדות האספה ואם לא תאסור זו את האספה בתוך שלשת ימים. היא מותרת. הנה כן אין מלחמת החרות לריק.

שונאי תקונים בחינא. שרי חינא קנאו ביפן. שקבלה השכלת אירופה ותצלח במלחמה, להכניע עם אירופי גדול. רבים משרי חינא ניסו עתה לתקונים וימשכו את הממשלה אחריה והיא קבעה ועד, לעסוק בתקון סדרי הממשלה ובהנהגת משטר אירופי בכ" הממלכה, למען התחזק נגד עמי אירופה, השוקקים לרשת את חינא. התנועה הזאת לא ישרה בעיני קנאי חינא, שונאי כל תקון חדש ומחרימי כל חכמה ומדע. כאשר נסעו אנשי הועד הנ"ל כמסה"ב מפקין הבירה, ירו קנאים בומבה על המסע ושבעה אנשי הועד נמחצו. ופלא הוא, כי להלחם נגד המחדשים משתמשים הקנאים באמצעים של המחדשים עצמם. בומבה ביד קנאים ריאקציונרים! הרבר הזה נראה גם בארצות אחרות. שוטרי חרש ברוסיא לובשים בגדי יהודים חסידים למען, תפוש את היהודים המורדים.

קאוויניאק ברה. קאוויניאק, המניסטר לצבא בימי משפט דרייפוס, היה איש רדיקלי, בעל בשרון גדול וגם קצת טהר-לב והבדל אמרו עליו, כי עתיד הוא לשבת על כסא הנשיא בצרפת. הוא נלה את זיופי פקיד הצבא ועל ידו שחט אנרי את עצמו וככל זאת לא יכול או לא אבה להשתחרר מן המשפט הקדום, כי דרייפוס חיב, למרות הזיופים והנכלים של הגנבלים. בחטאו זה ירד מעל במת השורה ולא יכול קום עוד, עד שמת בדמי ימיו בן נ"ב שנה.

יהודים מחרימים את רוסיא. למאמרנו "מה כחנור בגליון ל"ז, שחשבנו שם מקרים, שיהודים נלחמו על שדה הכלכלה בשונאיהם ויצליחו, יש להוסיף עוד שני מקרים נכבדים מאד מזמננו זה. ידוע שבימי המלחמה בין רוסיא ויפן פסקה צרפת פתאם להשפיע כסף לרוסיא בתור הלוואות חרשות, ורוסיא נלחצה ללוות לה כסף על שמורת פשוטים רבית גבוהה מאת מלוים ברכית באשכנז. עתה תקצוף ממשלת רוסיא קצף גדול על בית רותשילד בפאריז, שבגד כה כעת צרתה. רותשילד עונה בלי כל יראת הכבוד, כי ממשלת רוסיא לא שמה הבטחתה, להטיב מצב היהודים בארצה. הסמרה השני הוא, כי יהודים רבים בערים הגדולות ברוסיא עשו יד אחת, לבלתי הביא שום משפט בדיני ממונות לערכאות הרוסיות, כי-אם לסמוך בכל משפט על בוררים עושי פשר.

משפט הורגת יהודית. בווין נגמר דין השפחה הנוצרית פראנציסקא נאווראטיל, שהרגה כוין את גבירתה היהודית חנה נאצלער, אישה עשירה בת נ"ד שנה בליל שבת חוה"מ פסח שעבר, למען קחת שלל ולהביא מתנות לקרוביה לחג. השופטים המשבעים מצאה חיבת ומשפט מות נחרץ עליה.

מחשבות זנביל. ישראל זנביל, שהוא עתה נשיא הארציים, הגיד לעורך ה"דל טרוניקל", כי לא נואש עוד מתקותו, כי תואיל ממשלת אנגליא להקציע ליהודים ארץ באחוזותיה הגדולות והעצימות באפריקה המזרחית והוא כמות, כי י"א חלקים משנים עשר בתוך היהודים (כדיוק!) יתרצו לקבל את המתנה הזאת. וקבלת המתנה לא תהיה ערוכה בשום אופן נגד הציונות. אשר שמה לה את פלשתינא למטרה. ארץ אחרת תהיה רק השלמת המטרה הזאת. הוא זנביל, מחכב את הציונות, אבל אין לכחד, כי יהודים עשירים, שאינם רוצים לעשות מאומה למען ציון, יתמכו בידי הרוצים בארץ אחרת. גם היהודים הבינונים ימו אחרי הארציים. עבודה קשה תהיה ליהודים, כאשר תהיה הארץ ויצטרכו לכונן את המדינה היהודית.

ז"ע. שם הרבה יהודים חכמים. הגדה מפרסמת פה, בי פעם הלכו יהודים מפה לשוק, למכור סחורתם, בגדים מעשי ידיהם. בדרך דכרו בהלכה וכפרר"ם עד שהגיעו לענין מלאכת המשכן ויטו מן הדרך ויהחילו להקים את המשכן בעצים, שכרתו מן היער, ובבגדים, שנשאו למבור, עשו יריעות. כמעט השלימו את הבנין ירדה אש מן השמים ותשרוף כל עמלם וגם הם נצרכו וימותו. ועד היום הזה אין דורך במקום ההוא, כי קדוש הוא וכל עובר עליו יוק. — קבר הצדיק הנ"ל קדוש הוא ומכל ערי הימן באים יום יום אנשים לתען, למצוא מזור והרופה ממחלהם ונשים עקרות להפקד. הבא היום יקרא ספר תהלים ואח"כ בקשה ידועה, שחבר הגאון בעצמו, אח"כ ירדו מההר מקום משכן כבודו למרחק חמשים אמה. שם יש מערה שלו ושמה יורד מים מתוך הקבר. מן המים ההם ישתו ופרו על אדות המים ההם ובחם. בפלאות יספרו על אדות המים ההם ובחם. המורקים כבר נכנסו לצנעא בירח הימן והם מושחיתים בערבים השחת ובלה, לא יחמלו על נשים זקנים. גם ערים אחרות נכנעו והמורקים שללו שללן. הכליף ברח ולא נירע מקומו. אברהם סעדיא סלמן.

מחרוב ומרחוק.

פרופסור עווארד קארטשינסקי. בקראקא נוע ביום 23 לח' הפרופסור לרפואה הפואר יועץ החצר קארטשינסקי. שלשים שנה שמש בממרתו זו ומכל הארץ ומהווי לארץ נהרו אליו חולים, למצוא מזור. בתור מורה באוניוורזיטה היה אהוב ומכובד, בקליניקה עשה סדרים טובים ובגללו ובגלל רופאים כמוהו נעשתה מראקא למקום מדרש לחולים. רבים אמרו עליו, כי היה שונא ישראל. אבל רבת שוא היתה. ארובה יודעים אנו, כי התרועע עם יהודים ודוקא עם יהודים פשוטים. ממדותיו נודע, כי בעל צדקה גדול היה. רבים מתלמידיו הנם היום פרופסורים לרפואה מהוללים. פעולותיו בשדה ההיגיעה בקראקא וככל גליציא רבות מאד וכן גם עמל הרבה בשדה הספרות הפולנית בעיני רפואה.

קונגרס לדרות. כנענף בשווייץ היה הקונגרס השלישי לבאי-כח כל הדרות. תכלית הקונגרסים האלה היא להוציא מלב כעלי הקולטורה המזויפת, המדמים, כי במקום המדע וההשכלה אין עוד מקום לדת. הם רוצים לחזק את הרעה, כי הדת לא תעבור, אך הדת צריכה להיות דת צרופה ועליכן כל המשתתפים כקונ-גרסים נומים רק אחרי אמונת היחוד המחלט, כאמונת היהודים. גם בקונגרס הזה הראו הצירים, כי במושג דת צרופה הם מבינים אמונה באל אחד יחיד בלי כל שתוף. לאמונה כזאת יש מקום גם בקרב בעלי המדע הפששים שבחפשיים. הרעה הזאת תפשה כבר מקום רחב בין הפרוטסטנטים באמריקה, באנגליא ובשווייץ והיא מתפשטת עתה גם בכל יתר ארצות אירופה. מכד הגבלת מושג הדת מצאה חן ההגבלה, שנתן לה הרב לוי מהעיר דיושון בצרפת. הדת היא לפי דבריו השלמת ההארה השכלית, מה שאין ביד המדע לתת לנו. הוספה על הרגש אשר בלבכנו, שקצרה תורת המוסר לתת לנו.

אדם בלי ויט. בקונגרס של חכמי הטבע והרופאים האשכנזים, הנקהל עתה במעראן הראה הפרו-פסור האקער מגראץ אשה, שנשרף ושמה בכלעה תמצית נתר והיא כולעת מאכלה אל פיכתה ע"י קנה התחוב בכמנה מן החוץ. היא לועסת את המאכל ונותנה אותו אק הקנה. היא בריאה לגמרי.

נביא בזמן הזה. הסופר הצרפתי זשיל ווערן זמת בשנה הזאת, נבא. כירוע, על כל המצאות החדשות ויתאר אותן בטרם נבראו ובטרם עלו על דעת דממציאים. עתה אחרי ההרגות הנוראות כקאוקז נזכרו רבים. כי זשיל ווערן נבא על ההרגה הזאת, על התנפלות המטרים על הארמנים ועל שרפת מכות הנאפט כבל פרטיהן בספרו "מישל סטראגוב". הספר מכיל רראמא וכאשר העולה על הבמה החזיקוה לחזיון מזור אי-אפשרית ועתה התקמה הדראמא ככל פרטיה לא חסר דבר. מר סוקולוב עורך "הצפירה" הוכיח, כי זשיל ווערן היה יהודי ילד עירו

מסוגלים להיות אדם שלם, בלומר פולני, בעל דת משה או יותר טוב בלי דת משה. אולם כה חושב רק המועט מן המועט; הרוב הגדול, העם כולו, חושב את ישראל לזכר מתועב, שאין לו תקנה. אפילו מומרים, אפילו פושעי ישראל, שכגור בעמם ויפנו ערף לרוח אבותיהם ויחליפו את תורתם, ימצא ורק געל-נפש אצל הפולנים ויוצגו לראוה בספרות.

(המשך יבא).

שעות הדפוס.

רבים תמהו על דברי רבינו הטור בהלכ' ר"ה סי' תקפ"א, שהביא שם דברי המדרש: "א"ד סימון וכו' איזו אומה כאומה זו וכו' לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו וכו' אבל ישראל אינם כן וכו' ומגדל חין וזקנם. וכו' ובכר התחכמו בזה רבים, כאין להם שום הכנה בדברי המדרש הללו. ובכר מצאו בזה קלי הדעת מקום להתגדר בו. ע"כ מצאתי חובה לעצמי, להראות לעין כל את המטעות הבולטות בזה. ילקוט שמעוני פ' ואתחנן סי' תכ"ה הביא גם הוא דברי המדרש הנ"ל בלי תוספות או מגרעת אות, כי באמת הוא זה המדרש, שהביא הטור. ומה נשתוממתי לראות שם כתוב לאמר: איזה אומה וכו' לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו וכו' אבל ישראל אינם כן אלא לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין שערן וכו'. הרי מפורש שערן תחת זקנם. ואין ספק כי המדפיס טעה בזה, כי הלא הוא זה המדרש עצמו. משה יעקב עדלמאן.

את כל חברי חברתנו בכלל ואת חברי הועד הנכבדים בפרט הנני מברך כשנה טובה ומבורכת. ח. פ. לייסנער, נשיא החברה, ציון בקראקא.

מר מאיר היבנער ורעייתו בנאדבורנא מברכים את כל ידידיהם וחבריהם כשנה טובה ומבורכת. מר שמחה געלב בנאדבורנא מברך את כל ידידיו וחבריו בשנה טובה וכוונ"ט. מר בערל ברוינער מברך את כל ידידיו וחבריו בשנה מאושרת ומבורכת וכוונ"ט. הנני מברך את כל רעי ואהובי בכל מקום שהם בברכת כתיבה וחתומה טובה. יברכם ה' ויכתבם ויחתמם לאלתר לחיים ולשנה טובה ומבורכת. משה מנחם קירש, פראכניק. ראש השנה הבעל מניש אני בזה ברכת כתיבה וחתומה טובה לכל אחי רעי וידידי. שמואל מעהלער, מוכלא. לכל קרובי ומיודעי הנני שולח בזה ברכת שנה טובה וכוונ"ט. בן-ציון טויבער, סניאטין.

סופרנו מר A. B. W. מניש לעת השוכת השנה בקצר אמרים והניין רב לכבוד אכיו היקר מר נתן מאיר וועדנער ולאמו האהובה מרת עטמא את כרבתו הנובעת ממעמקי לבו.

הנני מברך את הרה"ג אב"ד ור"מ בעיר כהורדשאני מו"ה פינחס הלוי איש הורוויץ שליט"א ואת רעייתו הרכנית העדינה מ' בת שבע ת' עם כל צאצאיהם הנעימים וכל הנלוים עליהם בשנה טובה ומתוקה. איצי שפארער. אני ורעייתו ובתי ת' מברכים את מר בונס עהרליך עם דעיתו מרת מינדיל ת' ואת הנשואים חתנם הנכבד מר דוד שפארן נ"י ובתם מ' לאה ת' כמז"ט וכשנה טובה ומתוקה מקרב לבי ונפשי. איצי שפארער. את כל מכירי ומיודעי הנני מברך בשנה טובה והנני מרים לכבודם בחר לטובת הקהל. פשמישל. יחיאל נעלקין, פשמישל. הנני מברך את ידידי הסופר העברי מר אבא אפפאלבוים ככתיבה וחתומה טובה. מענדיל קארפף, רישא. מעמק לבי הנני מברך בברכת מז"ט את ידידי מר פייביש יאניד לחתונתו עב"ג מרת פייגע דעכל מערסעל בת הרה"ג מיאריטשוב. שלום אהרן ראזענטהאל, לבוב. הנני מברך בברכת מז"ט את ידידי מר הירץ פראסטיק מסאקאל לביליתו ים מרת מירל כאדאק מסטיאנאל. שלום אהרן ראזענטהאל, לבוב.

נחלת לוחציהם האירופאים, כמו לפני אלף שנים. עמי אזיא האמללים יחיו ועמי אירופה היהירים הרודים בהם ימותו, כמו שמתו העמים הקדמונים, שהפילו חתימתם בארץ חיים.

היהודים והפולנים

בדברי הימים ובספרות.

מאת מתתיהו מיו"ש.

(המשך.)

היהודי הזה הוא פטריוט יודע לשיר "עוד לא אבדה פולין" וזו היא הבתרת על ראשו. אצלנו תעורר המנרנציא, להציג את היהודי בתור פולני, רק געל-נפש. גאים אנחנו על עצמיותנו ולא נחליפה. אולם מיצקיביטש בטוב לבו ובהתיימותו חשב, שהיהודי לא יטיב דרכו עד היותו פולני, ולא יכול למצא אידיאל יותר יפה ליהודי, גבור שירו, מלהיות בעל בית-מרזח ממלא מקום הרב, יודע לזמר על הצימכלים ולשיר שירי פולן—בריה שאינה כנמצא. לדעתו צריך הפטריוט הפולני מודע היהודים להשפיל את עצמו לפני כל אציל, כמו שתאר ב"סן טדאוש". מיצקיביטש ידע את שמע ברקו יוסלוביטש, הגבור העז, שנלחם בראש גדוד יהודים בתוך חיל הפולנים בימי נפולאון. יהודי מעפיל בזה, המחרף נפשו באמץ לב, הוא מעורר בכבוד, ולמיצקיביטש היתה רק שאיפה להציג יהודי לקלסה. טפוס "מושקו" לא יחרל לפי דעתו. רוגמא מיהודים הגונים מהפלנים היתה לו, והוא לא לקחם, כי היהודים האלה, אם גם מתבוללים היו, שרה עליהם חן חשמונאי. על-כן טפל מיצקיביטש קריקטורה על קריקטורה והצא מפלצת אסימילטורית מבוזה: ינקל. הפיטן הזה, שלא רצה לדעת ביהודים רק תולעים נרמסים מהפלנים ולא יותר, שנה את דעתו בסוף ימיו, כאשר היה צריך ליהודים. עוד ביסדו הכת המיסטית יחד עם טוביאנסקי, התחברו אליה יהודים אחדים, ולמרות המרהם את דתם לעג מיצקיביטש לעתים קרובות לעז-רוחם, אף ע"פ שהחליט בעצמו, שהגאולה תבוא ע"י יהודים צרפתים ופולנים. הלעג לעז-רוח היהודים היה מעולם אצלו ענין חביב. עוז הרוח הוא כנודע מהות האדם אצל אצילים מלומדי מלחמה. על כן לא היה להאציל מיצקיביטש ולזול גדול ליהודים מאשר לעשות לשחוק את עוז-רוחם. ובכל זאת, כאשר קמה המלחמה בקרים בשנת תרי"ד (1854) רצה מיצקיביטש להשתמש בדם היהודים נגד רוסיא ויבקש ליצור לגיונות יהודים. הנסיון משנת תקצ"א למדהו, כי גם עז-היהודים יהיה לתועלת, למען הצליח ההתקוממות. דבר שאי-אפשר היה לו באידיאל, היינו יהודי פטריוט אמיץ-לב, סבור היה מיצקיביטש למצא במציאות. כה הסתכל עלינו גדול האומה הפולנית, הפיטן האדיר, שהטת את הספרות הפולנית על נתיב חדש ויתחיל תקופה חדשה מזהרת. כגדול האומה מתכנסים ניצוצות כל נפש העם, האיש הגדול הוא הפסגה הגבוהה של התפתחות העם. כל מה שגדלה ההתפתחות והרומם בעם, הכל מרוכז כהאיש הגדול היוצא מן העם. מיצקיביטש בדעותיו העקרויות הטבעיות לו הוא ראי פולן, הוא מצה את כל הנפש הפולנית. מהסתכלותו האנטישמית לא נטו עד היום סופרי פולן. שנאהם לזהות באש תמידית, וכל ההשפעות החיצוניות המלאכותיות לא תספיקנה לכבותה. פה ושם לעתים רחוקות מאד יזדמן אמנם, כעורכ לבן, איש שההגיון בבש בו את כל נטיותיו, שאהבת האדם כאמת תקפתהו עד אשר נעקרו מתוכו השנאה; אולם גם היחידים המעטים האלה, היוצאים מן הכלל, אינם אוהבים את היהודי בתור יהודי, רק כאשר יכמרו רחמיהם ותעורר אהבתם לאדם, יתנגדו לרדיפה הנצחית והלחץ, יקראו תגר על השנאה הדוחה ויבקשו תרופה ליהודי לפי מושגיהם. היהודי, הכריה העלובה, הסובלת, המעוררת רחמים, צריך להשתנות לפי דעתם, צריך לחדול מהיות יהודי ולהתבולל. למעמד אכרים עליהם לרדת ובפשטם שם את צורתם הלאומית, יהיו

אם האבדון הזה הוא תוצאת הנאי-קיום חיצונים או תוצאת ההתפתחות הפנימית, או אולי יאבד גוי התרבות, כאשר יבולו בעלי הכשרון בו, אשר מהם פרח הגוי ההוא? הד"ר שאלמאיר ממינכן מדבר על השאלה הזאת ב"ארכיוו לחכמת חיי הגוים והחברה" לאמר: יתרון התפתחות טובה ומופלגת של איזה בעל-חי יוכל להזיק לו לפעמים. הנה למשל להחיה הקדמונה מאחאיראדאם היו שנים ארוכות מאד בצדי פיה כחרכית, השנים האלה התפתחו בה לפי צרכיה, כי נצרכה להן למרוף טרפה בין חיות החלשות ממנה, שלא יכלה להתגבר עליהן רק בשניחברות כאלה. ובאשר המו החיות החלשות ההן היו השנים רק למכשול לה עד שנשמרה. יתרון ההתפתחות אשר לאדם הוא כמותו מה האדם התפתח במדה עצומה ומופלגה והוא יגרום לו אבדון. ההתפתחות האכר הזה באדם עד שהביאהו לידי בינה מופלגת, הועילה אמנם למין האדם, כי עשהה אותו לשליט בכל היקום על פני הארמה, כי כעבורה יכול האדם להסתגל לכל הנאי החיים יותר מכל החי. אבל היתרון הזה סכנה הוא בתנאים חיצונים ידועים לכח הפריה ורבייה. בהגיע היחיד למרום קץ ההפתחות הכינה ישמד, לא ע"י המות, כי-אם ע"י עקרות, אם גם ברצון. לכן כל החלקים האינטליגנטיים כעם השמר ישמרו. גם כל אשר יוספו הדורות להרבות דעת בן יקשה לדורות הבאים, לשלוט בכל החמר שהבינו אבותיהם, עד שיגיעו למדרגה, שאי אפשר יהיה להרים עוד את התרבות ותבאנה העמידה והירידה. זהו לפי דבריו סוד אבדן העמים, שהגיעו למדרגה העליונה בהרבות. — החוקר שטיינמעץ בהאג שלח גליונות-שאלות אל שמונה מאות חכמים, שהציגו באופן מופלג במדע, באומנות, ברפואה, במסחר, בחרשת ובכלם מצא שבניהם מעטים מאשר היו לאבותיהם. לשמונים ושמונה פרופסורים למעלה מבני חמשים שנה לא היו רק שלי"ב בנים ולאבותיהם היו תרי"ט בנים. בין אבות הפרופסורים האלה היו ל"ח איש, שהיו לכו"א עשרה בנים ובינם — בין הפרופסורים — היו רק שנים כאלה. בכל אשר יגדלו כשרונות אדם וירום במדרגות התרבות כן יטעם זרעו (*). — וכן הדבר גם כעמים שלמים. הנה ידענו, כי כמעט כל העמים הקדמונים נמחו מהתח השמים בהגיעם למדרגה העליונה בחכמה ובהרבות. וכדורנו כבר נראו אותה כליון בכל העמים העומדים היום במדרגה העליונה בחכמה ובהרבות. הצרפתים אינם מתרבים עוד זה מאה שנה, כי מספר הילדות אינו רב ממספר המיתות. כדור האחרון פסקה הפריה ורבייה גם אצל האנגלים, לא רק באנגליא עצמה, כי-אם גם באמריקה ובכל מושבות האנגלים כחמשת חלקי התבל. הילדות והחתונות סתמעטות בכל הארצות ההן משנה לשנה. בכמה מקומות באמריקה נולדים לאנגלים רק י"ז ילדים לכל אלף נפש כשנה ומות ימותו יותר מי"ז בכל שנה. עשרים אחוזים ממאה זוגים אנגלים באמריקה הם עקרים ועקרות. וכן הדבר גם באוסטרליא ובולנד החדשה, וכמדינות אפריקה, אשר יושביהן אנגלים. כשנים האחרונות התחילה הפריה ורבייה להתמעט גם באשכנז. אשכנזי התאחרה בזה, כי תרבותה היא מאוחרת. כעוד עשיריות שנים אחרות הגיע גם אשכנז למדרגת העמידה כההתרבות הטבעית. כי אחרי העמידה הכא הירידה, בזה אין כל ספק, אף על פי שגויי צדפת ואנגליא עדיין לא התחילו להתמעט. אבל מתוך שלא יתרכו יגיעו כלי ספק בקרוב למדרגת ההתמעטות עד שכרבות הימים יתמו לגוע. גם בכלניא ובשודים ובשווייץ אין בני אדם מתרבים עוד. כדוסיא, באוסטריא ובאיטליא עוד בני האדם מתרבים כמקדם, יען לא הגיעו עוד הארצות האלה ככלל למדרגה גבוהה בהרבות. אבל גם הנה תולכות ומתפתחות ואין צרך להיות נביא, לדעת, כי בעוד מאות אחדות בשנים תהיה אירופה עזובה ושוממה, אם לא יחמלו עליה עמי אזיא, להושיב ארצות נישמות ולרשת את

(* ואפשר, שהכלל הזה היה נודע כבר בימי קדם ועל-כן הודיעה התורה, כי האמהות שרה, רבקה, רחל ותנה היו עקרות, כי המשפחות ההן עמדו במדרגה העליונה בהתפתחות כח הכינה והתרבות בדורותיהן.

האנצערטיגראמאפאן אונד פאנאגראף.

רעיוגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העב-
 דאישען פלאטטען אונד וואלצען נור פאם
 אונטערצייכעטען ספעציאלהויז צו בעציעהען.
 עכטער קאנצערט-גראמאפאן, מיט 10
 פלאטטען גראמאפאן, נור 85.50 קאנצערט
 פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראמאפאן
 נור 85.50. פרייקוראנטע גראמאפאן אונד פאנא-
 ערטעס ספעציאלהויז פאן עכטען גראמאפאנען
 אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau
 (in Krakau Grodzgasse 71).

!! תם מה היא אומר מה זאת !!
 וואס איז דאס

„אכאטאר“ ?

„אכאטאר“ איז אין פאללשטענדיגער ערזאמץ פיר בוטמער עט שמאלץ
 האט דאס אויסזעהן וויא נאטורבוטמער איז אין יעדער
 קיבע אונענטבעהרליך צום קאכען, בראטען עט באקען, אונד וועגען זיינער
 ווייכען בעשאפענהייט אויך אויף בראד שמרייכבאר, ענטהאלט קיינע מיערישע
 סוכסטאנצען אונד איז שמרעננס **כשר!**
 כל דכפין יקנה ויכול! דא עס זעהר ביליג איז אין האלב קילא פאקעט
 קאסטעט נור 80 העלער. וויר ביטמען נור אויף
 אונזערע ווארט מארקע „אכאטאר“ צו אכמען. וויר זינד אויך מיט הכשר פאן
 החר"ג נפהלי הלברשמאס פערזעהען. ענגראסיסטען געוועהרען וויר ענט-
 שפרעבענדען ראבאטט.

Ochotnicki & Apter Chrzanów.
 Pflanzenbutter-Fabrik.

ערפאלג גאראנטירט! איבערצייגען ווי זיך!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקארעספאנדען, דייטשע שפראכלעהרע,
 קויפמ רעכענען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע,
 סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. ו. קאנן יערערמאנן אהנע בעזאנדערע פאר-
 קענטניססע אים ביינעליכען וועגען אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.
 בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפאכערן, סטענאגראפיע גראמאפאן.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אגראגען נור געגען רעמורקארטע. פראפעקטע א 35 העל, פראבעריפע א 1.20 קר.
Erstes commerciales Unterrichts-Institut. — Abteilung für brie fl. Unterric
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.E.

פיר דיא האנדעלסיווענד אונענטבעהרליך! פערבעסערונג דער שטעללונג!

וויר ברינגער היערמיט דעם פ. מ. פובליקום צור קענטניס, דאס דיע
 רענאמירטע לעמבערגער כשר-ועלבווארענפאבריק דער פירמא פאסטעט קאמפ.
 נונמעהר אין דען בעזימץ דער פירמא **בלאנקשטיין עט פרענקעל** איבער-
 געגאנגען איז. די פאבריק איז יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-
 זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשיעדענען ועלבווארען-
 סארטען צו ביליגסטען פרייווען. אונזערע פאבריק איז די איינציגע, וועלכע
 אונטער אויפזיכט דעם הרב הגאון רשבב"ג מו"ה יצחק שמעלקעס האב"ד
 דפה שמעהט.

Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10.

הויפט פילאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שפראסע 41, באימוף 18,
 באזשניצא 20.

הכמת ישראל ברוסיא.

יצא לאור ע"י הח"מ ספר מיוחד במינו

חיי היהודים בכלל (בזמן התלמוד). ספר א': נהרדעא.

השקפה פרמית על אדות החיים בעיר נהרדעא בכלל וחיי ישראל החמדים
 והרוחנים בפרט: עסקיהם, אומנותיהם ומסחריהם, מנהגי העיר ועוד ועוד.

עם הערות ומלואים מאת החכם הנודע ד"ר הרכבי.

מחירו שני כתרם עם המשלוח. למו"ס הנחה הגונה.

M. Judelewitz, Lida (Gow. Wilna) Russland.

Schicht-Seife

(Hirsch- oder Schlüsselseife)

Beste, ausgiebigste und deshalb
 billigste Seife.
 Frei von allen schädlichen Bei-
 mengungen.

Überal zu haben.

Beim Einkauf achte man Beson-
 ders darauf, das jedes Stück Seife
 den Namen „Schicht“ und eine
 der Schutzmarken „Hirsch“ oder
 „Schlüssel“ trägt.

Nur fl. 3.50

Ein

Weltwunder

bildet schon seit Jahren unsere

berühmte

Genau regulirt! 5 Jahre Garantie!

HERREN-PRACHTGARNITUR

bestehend aus 30 Stück prachtvollen und praktischen Gegenständen samt einer echten Anker-System-
 Roskopffuhr, und zwar:

1 echte Anker-System-Roskopffuhr, genau gehend.	1 Bartbürstel, sehr gut, mit schönem Etui.
1 feine Golddouble-Panzerkette oder feine prima Massiv-Nickelkette mit Kompass.	1 Bartwische, vorzügliche Sorte.
1 Futteraj zur Anker-System-Roskopffuhr.	1 Taschenmesser mit Zelluloidschale, mit Zahn- stocher, Ohrlöffel und Nagelputzer.
1 Golddouble-Fingerring, neueste Façon. mit imitirten Brillanten.	1 Patent-Krawattenhalter aus Nickel.
2 Golddouble-Manchettenknöpfe, bleiben immer neu.	1 hoheleg. Krawattennadel, Façongold.
1 Brustknöpfe, Chemisetten.	1 Kronen-Geldbörse aus Leder.
1 Patent Umlegkragenknöpfe.	1 Wiener Nickelkrayon mit Federhalter etc.
1 Seidenkrawatte, licht oder dunkel.	1 Zigarrenspitze, echt Meerschaum, schön an- rauchend.
3 Notizbuch, sehr schön und praktisch.	1 Zigarrentasche aus Lederimitation mit Sportbild- vorzügliche Hauspfeife samt Rohr.
1 Schreibkassette, enthaltend 30 prakt. Gegen- stände: Briefpapier, Couverts, Federstiel, Löschblatt etc.	1 Aschenschale, schön bemalt.
f Toiletetaschenpflege mit gutem Kamm.	1 praktisches Taschen-Feuerzeug.
	1 Zigarrenabschneider aus Nickel.
	1 Geduldspiel, sehr interessant.

Alle diese 30 prachtvollen Schmuckgegenstände samt der genau gehenden
 echten Anker-System-Roskopffuhr sind mehr als das Doppelte wert und
 kosten nur **fl. 3.50**

Die reelle und solide Bedienung der P. T. Kunden beweisen die vielen, täglich einlau-
 enden Anerkennungs- und Nachbestellungsschreiben. Einige Auszüge über die Zufriedenheit
 der Glaubensgenossen:

- 1) Wirklich bewundernswert sind Ihre Garnituren, bitte gefl. noch 2 Garnituren unter
N. N. zu senden. Achtend Rabbiner M. Hager, Borso Ung.
- 2) Bin mit Ihrer Sendung sehr zufrieden und senden Sie für meinen Bruder an meine
Adresse auch 1 Garnitur unter Nachnahme. Hochachtend N. J. Kamionker, Restaurateur, Nachod Böhmen.

Gegen Nachnahme oder Vorherkassensendung zu beziehen durch das

Warenhaus Ch Kapelus, Krakau-S

אתרוגים לולבים והדסים

הנני מהכבד להודיע, כי גם בשנה הוואת קבלתי עלי את מסחר האתרוגים
 וההני להעיר, כי מפני שהקדמתי לבא במו"מ באופנים טובים עם סוחר אהרונים
 מפאראנא ויפו (לא מארץ יון) יש לאל ידי להפיק רצון קוני הנכבדים בשנה זו
 גם בסחורה מעולה וגם להתחרות עם כל הסוחרים בהורדת המחיר, יותר מאשר
 עד כה. כל הרוצה לקנות אתרוגים טובים מהקציר הראשון הן בהארט או
 בדעטאיל יפנה על פי הכתובה

IGNATZ RATH via Bocacio 3 TRIEST.

Flechten (Liszaj)- Kranke,

auch solche, die nirgends Heilung
 fanden, verlangen prospekt
 und beglaubigte Atteste aus
 Oesterreich Gratis.

Apotheker C. W. ROLLE
Altona-Bahrenfeld a. d. Elbe.
(Deutschland).

מורה יבוקש !!

מורה עברית ע"פ השטה הטבעית, עכרית
 בעברית" יבוקש בשביל בית הספר העברי
 של עדה ישראל בעיר ווהאמינ (גאליציא).
 איש אשר מלאו לו חמשים שנה לא
 יקובל. לפנות אל המנהל ע"פ הכתבה
 הנ"מ עד יום א' דחומ"ס הבא לא יאוחר.

הכתבה: **Rafael Soffermann**
 Leiter der Konz. hebräischen Schule der
 jüdischen Cultusgemeinde in Rohatyn
 (Galizien).

